

Et essay om at komponere klangen.

Nøgleord: *Nyt lydmateriale, omformning, kontinuum.*

Indimellem får man spørgsmålet "hvorfors komponerer du?" eller "hvorfors bruger du elektronik?". På en måde gode spørgsmål, men alligevel ikke rigtig til bidet. For det handler ikke bare om valg af medium, men om hvad der skal udtrykkes. De to spørgsmål er snarere ét og det samme: "hvilken musik forestiller du dig?". Dét kan besvares og giver muligvis et tydeligere signalement end nokså gennemførte rationaliseringer over egen kunstneriske "raison d'être". Kan man udsige noget om sit eget værk og virke må det starte med vage ting, som materialefornemmelser og udtryksforestillinger - og altså i mit tilfælde : beskrivelser af klangens kvalitet, i sig selv, i tid, som *kompositorisk paradigme*.

Gennem min første kompositioner opdagede jeg hvad det vil sige at de akustiske instrumenter er skabt til at fremme tonedannelse og et harmonisk klangideal på bekostning af en udvidet klanglig opfattelse. Instrumenternes klanglighed er ikke frit tilgængelig for komponisterne og intepreterne, men underlagt en række praktiske begrænsninger, hovedsaglig på grund af udformingen. I søgen efter nyt lydmateriale opdager man at ikke alle fænomener er ligestillede og at omformning på et og samme instrument fra en lydtype til en anden oftest ikke kan gøres gradvist, at udforskning af "klangens kontinuum" enten kræver ensemble besætninger eller at man indtræder i elektronmusikuniverset. Det er selvfølgelig interessant at tvinge instrumenterne ud i deres yderområder, at strenge-instrumenter pizz'es og slagtøj stryges, men skal søgen efter nyt lydmateriale antage en større mening, handler der for mig mere end at få tingene til at være hvad de ikke er, om at gå endnu længere ind i det de faktisk er. Komputeren er derfor blevet en uundværlig partner i at brække nye områder fri, at frigøre dyberliggende strukturer og kompositoriske potentialer i de vibratoriske systemer instrumenter af alle slags repræsenterer.

Søgen efter nyt lydmateriale skyldes ikke alene et ønske om at skaffe sig en større farvepalette, men ligeså meget en anfægtelse af måden jeg (og andre) lærer at kompositioner "struktureres" på. Vi lærer at opøve en vis strukturel fantasi, men ikke at parre det med en frigjort og udvidet klanglighed. Klang opfattes ornamentalt, mens struktur - og helst dybdestruktur - opfattes som primær og essentielt. At musik er mere end den hørte overflade er måske i særlig grad en nordeuropæisk (protestantisk) anskuelse, som favoriserer strukturtænkningen. Skal derfor den klanglige iklædning ophøjes til et primært kompositorisk anliggende, må vi skaffe os egnede redskaber til at kunne bryde ud i kontinuumet.

Om komputeren er det universalinstrument den er blevet gjort til har jeg mine tvivl. Alligevel er den for tiden den mest oplagte mulighed til at sondere lydkontinuumet. Men der er mange veje at gå. I søgen efter et udvidet lydmateriale og adækvate måder at komponerer med det på har teknikken til simulering af fysiske modeller for mig vist sig særlig frugtbar. Fysisk modellering af lyd er gammel af dato og ikke alene et komputeranliggende, idet al lyd dannelse i sidste ende jo er fysisk, og dermed - såvidt vi kan modellerer og kontrollerer det - potentielle indfaldsvinkler til "decideret at komponerer med lyd eller klang".

Dette er så baggrunden for det samarbejde jeg i 2005 indledte med IRCAMs afdeling for akustik. Et projekt der handler om at udvikle nye kompositoriske redskaber til at udforske et fysisk baseret klangligt kontinuum - i et spektrum fra støjfænomener og spaltede kaospektra til multifonsimulering og flerdimensionale resonans modeller. Og - ikke mindst - hvordan man kan "koble" og "spille" på disse modeller i et dynamisk og interaktivt forhold. Tanken er, at kan man spille modellerne, kan man også komponerer struktureret med dem. Enderne struktur og klang mødes. Ønsket om at indgå i et formelt samarbejde skyldes også en fornemmelse af at selve søgen efter nyt lydmateriale måtte være struktureret. Det kunne måske foregå på egen hånd i en frit skabende atmosfære. Faren er dog at man overser mikrofænomener, som kan rumme nøglen til det man søger. Den strukturerede tilgang har i praksis vist sig at kunne afhjælpe dette.

Alle *in Situ* værkerne relaterer til samme problemstilling, og de medfølgende værknoter kan læses som et sammenhængende essay om det "at komponere klangen". For IRCAM projektet henvises til materialet for hhv. klarinet-værket og komputer-værket, hvor nærmere forklaringer findes.

Hans Peter Stubbe Teglbjærg, 2005.